

Àngels Marzo
FILÒLOGA I POETA

Nascuda a Caldes de Montbui, resideix a Lleida i, entre d'altres, va guanyar el premi de poesia Màrius Torres per 'Saba bruta'

Algunes reflexions sobre el cànion i sobre el meu cànion

Saps com es fa camí en aquestes terres?
Honoré de Balzac

EDITORIAL | LLIBRES | CÀNON | CLÀSSICS

Clàssics o cànion

Harold Bloom, el famós crític nord-americà, va escriure als anys noranta un pretencios *Cànion literari occidental*, el seu llibre més venut, on intentava establir quines obres de la literatura universal formen part del cos fonamental de la nostra cultura. O, dit d'una altra forma, sense quines obres i quins escriptors el món no seria tal com el coneixem. Està clar, i no cal que ho digui Bloom, que Shakespeare o Cervantes són dues figures de tal magnitud universal que fins i tot el llenguatge de la gent que mai els ha llegit està influenciat per les seves obres. La proximitat de Sant Jordi –aquest és el número immediatament anterior a la festa literària de la nostra cultura– obligava a parlar de llibres. El tòpic són les novel·les, però la distància temporal ens demanava una aproximació diferent, menys industrial si volen, a la realitat de la lectura. Existeix un consens sobre quines són les obres fonamentals de cada cultura? Hem intentat, amb autors diferents, oferir als nostres lectors una visió –no sabem si un cànion o una llista de clàssics– de les lectures imprescindibles dels llatins, de la literatura castellana i de la poesia en català. I tot des del debat sobre si existeix o no un cànion, si ha d'existir o simplement cada lector, cada lletraferit, construeix el seu propi catàleg a partir de l'experiència, de les primeres impressions, de les aportacions dels professors i també de l'atzar; perquè tantes vegades arriba a les nostres mans, a les nostres oïdes, el nom d'un autor, el títol d'una novel·la, agafats al vol dins de les pàgines d'un altre autor estimat o simplement damunt d'una taula un dia de voracitat lectora. Però no s'acaba aquí la nostra forma especial d'interpretar la festivitat de Sant Jordi: els nostres lectors han volgut, aquest cop, fixar la seva mirada en autors nous, en òperes primes que valgui la pena tenir en compte. Amb tot plegat volem que, lector, faci una llista pròpia i decideixi el seu propi cànion, la seva relació de clàssics imprescindibles, i els comparteixi amb altres lectors, incorporant aquestes noves veus que enriqueixen la nostra llengua perquè cada llibre forma part de la riquesa col·lectiva. I, mentre gaudim amb els llibres, podem jugar al joc, com si fóssim teòrics, de quines són les obres imprescindibles de la literatura universal, tot jugant a fer de Harold Bloom. ■

Aquest text neix d'un envit, del repte que un escriptor de la ciutat em va fer ran de riu: "Podries dir i defensar el teu cànion literari personal?" És just el que em proposo. Però no vull entrar en debat amb els autors que amb gran ciència i perspectiva crítica han tractat el tema del cànion i les seves tipologies. Com és sabut, el tema del cànion ha suscitat sempre polèmica i malestar entre la crítica i l'acadèmia. Malestar, diria, força justificat, perquè establir un cànion significa "triar" tant com "traïr", o "excloure", i perquè la tasca és difícilment objectiva. D'altra banda, el terme és prou conflictiu: el diccionari dona una gran varietat d'accepcions del mot, cosa que afirma la seva laxa i difícil definició. D'aquesta varietat d'accepcions, en vull citar dues: d'una banda, el cànion és "regla o llei general, principi que governa el tractament o l'aplicació d'alguna cosa": de l'altra, esdevé "catàleg o llista de llibres o d'autors proposats com a model". Ja hi som. Els principis o lleis generals són gairebé sempre fruit d'una convenció i el problema de la convenció és que no acostuma a ser mai estable: allò que en un moment sembla fix acaba esdevenint variable. Les regles, les lleis, s'inscriuen sempre en unes coordenades espaciotemporals concretes i de manera infrangible es modifiquen quan aquestes canvien. Quant als models, passa el mateix: tenen data de caducitat. En funció d'això, hem d'afirmar la impossibilitat de fixar un autèntic cànion? Hem de concloure certificant la inutilitat del cànion? Evidentment, no. Més aviat constatar que és un àmbit d'exploració difícil i complex.

És per això que quan parlem de cànion el més còmode és circumscriure'l en el marc del diàleg amb la tradició. Així, l'anomenat "diàleg amb els morts" esdevé paradigmàtic. La mirada retrospectiva resulta òptima, perquè té aparença d'objectiva i perquè recolza sobre el pas del temps com a *auctoritas*. Els anomenats clàssics representen un moment

de maduresa culminant dins d'una literatura i són, en paraules d'Eliot, autors estàndard indicadors de permanència i d'importància en un context literari determinat. Tot i així, Eliot ens adverteix que l'existència de grans literatures no suposa que hagin de tenir una primera espasa, i afirma a l'hora l'existència dels clàssics universals que, per al crític anglès, tan bé sintetitza la figura de Virgili.

És just en aquest "diàleg amb els morts" on s'adscriu una de les obres capitals de finals del XX que pivota al voltant del problema del cànion. Quan el 1995 es publica el *Cànion Occidental* de Harold Bloom es van disparar immediatament totes les alarmes de la crítica acadèmica i no tan acadèmica. Les afirmacions de Bloom van incomodar sobretot alguns sectors que no podien acceptar el postulat del crític segons el qual la literatura només pot ser abordada des de la mateixa literatura. El caràcter controvertit de Bloom i la contundència amb què s'atrevia a dinamitar els fonaments de certes escoles va indigestar més d'un crític. Però més enllà de l'anècdota, el que resulta fonamental del text de Bloom és l'intent de fixació dels 26 autors que ell considera més representatius del cànion occidental. I no només això, sinó també la particular forma amb què aborda el problema del cànion i l'intenta resoldre fent girar tota la seva anàlisi d'obres i d'autors en funció del seu clàssic universal: Shakespeare. Shakespeare és, per a Bloom, l'astre sol al voltant del qual giren els altres escriptors que formen el catàleg del llibre i, per tant, el seu valor estarà sempre condicionat pel primer. Des d'un vessant massa apocalíptic, el crític nord-americà ens aboca a un panorama que es precipita en el buit, en la mort mateixa de la literatura (després del gran Mestre) i, consegüentment, en la mort del lector. Bloom, volent esdevenir el gran abanderat del cànion, es mou en el perillós territori dels límits, massa a prop del precipici.

Penso, però, que hi ha una altra manera d'establir cànons molt menys extrema i molt més engrescadora. Potser precisament perquè el que mou els seus autors no és tant la voluntat de canonitzar ni de ser canònics, sinó la

Els mirmidons d'Ocón

(La Rioja, 2017).

Acció en la qual s'amplifica el so que produeix el moviment de les formigues de la despoblada vall d'Ocón. Es rememora el mite grec dels mirmidons d'Egina, illa grega que es comença a deshabitatar a causa d'una pesta letal i s'acaba repoblant de formigues convertides en éssers humans.

Edita Diari Segre SLU President Robert Serentill Utgés
Director Executiu Juan Cal Director de Redacció Santiago Costa Subdirectora Glòria Farré Consell de Redacció R. Banyeres, J. Barrull Castellví, C. Díaz, Tx. Martínez. En aquest número Àngels Marzo, Matias López López, Emili Bayo, Amat Baró, Agnès Pe, Josep Pont, Lorenzo Plana, Txema Martínez i Josep Manel Vidal. Disseny Miquel Àngel Poch Impressió Lerigraf, C. Premsa, 2 – Alcoletge DL L-1771-2015 Periodicitat mensual.

voluntat de traslladar als seus lectors una passió. I la passió no sempre ha d'estar enemistada amb el pensament crític. Simplement, s'albira un canvi de perspectiva en què algú, de vegades sense proposar-s'ho, acaba establint una selecció que alhora esdevé canònica. En aquesta línia, em sembla imprescindible ressenyar el magnífic *Curs de literatura europea* de Vladimir Nabokov. Tres dels textos que s'hi inclouen són pròpiament assaigs literaris i els altres constitueixen una anàlisi profunda i acurada de les obres més centrals de la narrativa europea contemporània. *Mansfield Park*, *Casa desolada*, *Madame Bovary*, *L'estrany cas del Dr. Jekyll i Mr. Hyde*, *Pel camí de Swann*, *La metamorfosi* i *Ulisses* esdevenen una mostra exemplar d'una singular manera de bastir un cànon (des del gust estètic personal i des de la passió, no des de la convenció). En aquesta mateixa línia, podem situar també Stefan Zweig, que lliura als lectors unes aproximacions criticobiogràfiques de gran bellesa i profunditat. Repassar de la mà de Zweig les obres de Hölderlin, Kleist, Nietzsche, Dickens, Goethe, Balzac, Dostoievski o Montaigne no només és un privilegi, sinó també una lliçó de com i de per què cal llegir els grans de la literatura.

Tinc ara a les mans el llibre de Nuccio Ordine *Clàssics per a la vida. Una petita biblioteca ideal*. A la coberta del volum s'exhibeix, magnífica, una reproducció del quadre *La biblioteca màgica* de Gianfilippo Usellini. Hom s'aboca a la imatge i s'imagina formant part d'aquest petit teatre de la fantasia en què, entre fastuoses galeries de fusta noble on descansen els arcs de volta del sostre, els personatges dels volums que folren cada prestatgeria s'han alliberat de la lletra i cobren vida formant un grup heterogeni de coneguts herois de ficció que comparteixen el pla longitudinal de l'escena sota l'atenta mirada d'una gegantina reproducció del cavall de Troia. Ordine explica que el volum neix d'una experiència pedagògica al marge del programa acadèmic oficial. L'experiment consistia a dedicar part de la classe a llegir un breu fragment d'una obra i suscitar-ne el debat. Al llarg dels mesos, Ordine va constatar que la gent que assistia a "l'hora de la lectura" no eren només els seus estudiants, sinó també alumnes d'altres titulacions atrets i fascinats davant d'algú que els convidava a ser "heretges lectors" en lloc de pollastres d'engreix. D'aquella experiència neix la seva col·laboració al suplement setmanal del *Corriere della Sera*. La columna, que l'autor va anomenar «ControVerso», recollia els textos que havia llegit als alumnes i els complementava amb les reflexions i inquietuds que el text havia suscitat. *Clàssics per a la vida* esdevé, així, també un text canònic, un repàs dels nostres clàssics, aquells en què segons Ordine "fins i tot a segles de distància és possible sentir encara el batec de vida en les seves formes més diverses". Tot i el caràcter fragmentari de l'antologia, el llibre és un convidat a anar més enllà, a proposar després del tast, la voracitat. Un envit a cultivar sempre el nostre esperit crític.

He dit al principi que aquest article –el primer d'una sèrie de quatre– naixia d'un repte. El que he escrit fins ara té només caràcter d'introducció sumària. Hi he volgut oferir alguns exemples i diferents punts de vista sobre les controvèrsies del cànon. Jo sento particular afinitat amb Nabokov i Zweig, evidentment, però ara em cal anar una mica més enllà. La meua proposta és intentar d'enfrontar-me de la forma més honesta i justa que pugui al meu cànon personal. Per dur a terme aquesta fita, crec que el primer que cal és que estableixi els criteris a partir dels quals faré la meua tria. En tant que temerària, diré primerament que la meua nòmina serà exclusivament d'autors vius i, en tant que poeta, que els autors que formaran el meu llistat també ho seran. El marc on em mouré és el de la literatura catalana, com a tribut a la que reconec com a la meua llengua literària. D'altra banda, les meves formulacions no estaran inscrites en cap corrent crític específic, simplement intentaré esgrimir de la manera més intel·ligent possible els arguments que m'han dut a fer una tria i no una altra. Sé prou bé que si l'objectivitat d'un cànon general és qüestionable, la d'un cànon particular ho és encara més. És per això que vull posar contra les cordes la meua pròpia subjectivitat i apostar per una objectivitat que radiqui fonamentalment en el poder de seducció i justificació que puguin assolir els meus raonaments. Certament, tot escriptor enceta el seu viatge cap a la Veu recolzant-se en les afinitats electes, però no és menys cert que a mesura que la pròpia Veu es va fent forta, és en la dissidència on troba altres motors, uns horitzons més amples.

Deia Jorge Luis Borges: "Que otros se jacten de las páginas que han escrito; a mí me enorgullecen las que he leído". Precisament, perquè sóc deutora de les pàgines i pàgines llegides, vull retre tribut en els lliuraments que vindran a tots aquells i aquelles que amb les seves paraules transformen i ens transformen. Als llibres que per a mi sempre seran contemporanis. ■

MEC700 (CD-R, autoedició, 2018).

Dissecció aleatòria de cançons per després filtrar-les per un emulador C700. El C700 imita el programari de sàmplers que s'incorporaven a SNES (Super Nintendo).

La herida antigua

MATÍAS LÓPEZ LÓPEZ

CATEDRÁTICO DE FILOLOGÍA LATINA, UDL

Los autores clásicos de Grecia y Roma son los primeros entre todos los clásicos posibles. Entro aquí a tratar de algunos de esos magníficos muertos 'vivos' (como los llamaba Agustín García Calvo), y no es reto menor pretender hablar aún con ellos. No espere el lector un consejo exhaustivo; más bien espere una modesta receta personal, pues ya a menudo el especialista en Letras Clásicas a lo único que aspira es a que lo poco que atesora señale el inicio de una salud que cada posible lector, si quiere, deberá afianzar como tesoro propio a lo largo de una vida entera.

A la disposición de cualquiera está el ensayo de T. S. Eliot titulado *¿Qué es un clásico?*, si de dotarnos de una definición depende el intento. Divulgada quedó asimismo esta apreciación de George Steiner: "Un clásico sobrevive a toda necesidad, a la deconstrucción, al postestructuralismo, al feminismo, al posmodernismo y, como los perros de raza, se sacude, resopla y esboza una breve y demoníaca sonrisa, al tiempo que asegura: «Esas cosas ya han muerto, pero yo sigo vivo». Cuenta, pues, con un instinto de supervivencia". Sin embargo, es preciso ir un poco más allá de la constatación de que a los clásicos, por lo más obvio que se les reconoce, es por su permanencia indiscutida en las aulas como integrantes de una 'clase superior' de artistas dignos de imperecedera imitación.

Yo deseo hoy proponerles un elemento de razón distinto: clásico es todo autor, antiguo o moderno (y así, tanto Virgilio como Balzac), capaz de ponerle a usted el dedo en la llaga, de herirlo en el punto exacto en que más va a dolerle, de atacar sin tregua sus más disimulados intersticios a lo largo de una vida completa como lector que por todo destino tiene releer. Por ende, no sin antes evocar las certeras palabras –que como profesor asumo– de Cécile Ladjali ("Debemos asentar nuestra enseñanza en la lectura de los clásicos, porque, de hecho, la biblioteca universal quizá esté contenida en diez libros que, aun sin darse cuenta, los alumnos llevan en sus alforjas"), éstos son los 10 preceptos de mi personal receta, para los cuales me abstengo de recomendar ediciones o traducciones concretas.

CLÁSICOS GRIEGOS. 1) Homero, *Iliada* y *Odisea*: *Iliada*, para saber que de la guerra venimos, que en guerra estamos y que a la guerra volveremos, y que ahí ninguno es bueno por bellas que sean las imágenes con que se adorna el fracaso y su paisaje; *Odisea*, para saber que el viaje (que nunca es baldío si se emprende 'desde la entraña') no es tanto la conciencia de un extravío como el reencuentro con el ser íntimo y la posibilidad de un renacer. 2) Los fragmentos de Heráclito, ejemplo de expresión en prosa poética de un pensamiento filosófico precientífico y antisistemático cuyo don principal reside en haber establecido el principio de oposición –y

No mateu Juang Fu / No matéis a Juang Fu (Catalunya-Espanya-Argentina, 2011 - en procés).

Projecte de recerca i documentació en el qual es retrata de forma aproximativa el fenomen dels basars asiàtics, aprofundint en els objectes pensats per a ús occidental. Es parteix de l'exaltació dels objectes desviats, fallits, estranys, shanzhai, kitsch, entenent-los com a obres artístiques no reconegudes. L'essència d'aquests productes, que va més enllà de la força de la riquesa imaginativa de la deconstrucció, allibera certa energia antiautoritària i subversiva.

resolución- dialéctica mucho antes de su transformación en dualismo en manos de las escuelas socráticas. 3) Las comedias de Aristófanes, laboratorio perfecto de la conjunción de una irreverencia verbal de signo político -amparada por el régimen de la *polis*- con una técnica teatral asombrosa. 4) La Tragedia, casi con seguridad la mayor aportación de la cultura griega al mundo, depósito de un estudio integral de las pasiones humanas en su estado más puro, ya sea en la modalidad teológica (Esquilo), filosófica (Sófocles) o política (Eurípides), y ya me pesa la parcelación. 5) Platón y Aristóteles: de Platón, sus *diálogos* en conjunto para rastrear y admirar los fundamentos del idealismo filosófico; para Aristóteles, artifice de una primera visión global y científica sobre el mundo bajo forma de una reflexión acerca de la Totalidad (salvo alguna parcial excepción, nada parecido se hallará hasta Hegel), los tratados que integran la *Lógica*, los ocho libros de la *Política* y la *Retórica*.

CLÁSICOS LATINOS. 1) Las comedias de Plauto, obras maestras del enredo, síntesis singularísima de los procedimientos cómicos de Aristófanes y de Menandro, puerta de entrada -mediante las *sententiae*- de la filosofía griega en Roma, fuente de conocimiento para el Derecho, mina de informaciones lingüísticas; quizá -con olvido de la trama política-, la forma más acabada de la Comedia grecolatina tal y como ésta se nos ha transmitido. 2) El poema de Lucrecio, *De rerum natura*, obra sin precedentes ni derivación conocida en las Letras antiguas, cima de la poesía en latín, versos sapienciales que rehabilitaron en la Roma republicana el sistema de Epicuro y que supusieron el triunfo de una ética materialista que consagraba la indistinción entre ciencia de la naturaleza y moral. 3) Cicerón, todo él, príncipe del humanismo romano (intelectual eximio y, a la vez, encarnación del hom-

bre de Estado), cita literaria obligada debido a sus tres facetas más conspicuas: el abogado y autor de discursos forenses de absolución o inculpación, el pensador ecléctico que ha merecido la inmortalidad por sus tratados filosóficos y el hombre corriente despojado de oropeles que da rienda suelta a sus sentimientos de las cartas (a su hermano Quinto, a su amigo Ático, a sus seres queridos en general). 4) El Horacio lírico, autor de las *Odas*, uno de los mayores monumentos de la mejor poesía de canción de todas las épocas, colección de composiciones que -acaso con la sola salvedad de las más 'patrióticas'- conmueven por su enorme profundidad en el empeño que persiguen de describir lo sencillo de la vida: el amor, el vino, el encanto de las estaciones del año, el paso inexorable del tiempo y la caducidad de los bienes temporales, la inminencia de la muerte... Una maravilla, en suma, de la inspiración poética y de la elevación del pensamiento. 5) El Séneca de los *Diálogos* y las *Cartas morales a Lucilio* (puede el lector con prisa no tomar en consideración sus *Tragedias*), verdadero compendio de una filosofía en tono menor -mas irresistible- que instruye, como formidable herramienta consolatoria y terapéutica, en el 'camino de perfección' y en la consecución de una cota razonable de virtud a medio camino entre el placer y el dolor (el ideal ético al que el estoicismo llamó *sapientia*, condición necesaria para afrontar los conflictos existenciales).

Dicho sea sin ambages: no hay en nuestro catálogo nombres propios femeninos; alguna culpa tiene de todo ello el androcentrismo de Grecia y Roma. Una precisión final: creo que el lector de este recorrido panorámico por los clásicos de la Antigüedad no debe ser aventurado, inicialmente, a adentrarse en autores y obras de períodos posteriores a los llamados 'siglos de oro' de las literaturas griega y latina. ■

Els meus clàssics de la narrativa en castellà

EMILI BAYO
ESCRITOR

En aquell article titulat "Per què llegir els clàssics?", després d'un llistat d'arguments ben raonats, Italo Calvino conclouia que qualsevol ciutadà n'hauria de tenir prou sabent que llegir-los és millor que no llegir-los. Però la realitat és tossuda i els quasi trenta anys de classes de literatura espanyola que porto a les espatlles confirmen que cal una predisposició i una sensibilitat especials per enfrontar-se als textos clàssics. La incomoditat d'una llengua sovint llunyana i la dificultat de comprendre realitats diferents a la nostra poden ser arguments dissuasius. Però els textos clàssics no han sabut viatjar a través del temps per un capritx de l'atzar. Han superat el pas de generacions i de segles perquè són capaços de transmetre els seus secrets a individus de societats i moments diferents, perquè l'autor que els va concebre va saber xifrar-hi veritats atemporals, valors o idees que els anys no han pogut destruir. En una societat que aposta per la novetat com un dels valors més aplaudits, l'art ens ensenya també que la bellesa, l'emoció i la sensibilitat en absolut són patrimoni del present.

La narrativa en castellà està farcida de joies que per a molts ciutadans de principis del segle XXI són a penes un record molest de les classes de l'adolescència. Per valorar-les i fruit-les cal tornar-hi més tard, d'adult, amb el criteri format i sense l'amenaça d'un examen. És impossible que un noi arribi a captar la mala llet que amaga *La Celestina*, amb criats aprofitats i envejosos, amb amos que defugen la responsabilitat de vetllar pels seus servents, amb noies que enganyen els enamorats i nois capaços cobejosos, amb fills que no respecten els pares i pares que no es preocupen de l'educació dels fills, amb l'omnipresència dels sexe i dels diners en les relacions de tots els personatges... No és fàcil que un jove arribi a percebre tot això. Cal haver viscut i, per tant, tenir una certa edat per comprendre la força demolidora d'un text que fa trontollar els fonaments d'una societat que, en el fons, no sembla tan diferent de la nostra.

Entre tots els textos de la narrativa espanyola, el que cal revisar amb més urgència i rigor és sens dubte *El Lazarillo*, una història que inexplicablement ha estat tractada des de temps immemorials com una lectura per a infants. Explica la necessitat d'un noi de buscar-se la vida i mirar només pels propis interessos, fins i tot si la vida et porta a ser un banyut. Molts lectors han passat per aquest relat sense apreciar la profunda crítica social que amaguen les penúries i els engins del jove protagonista. Res més lluny d'una història per a canalla.

Per a mi, el *Quixot* és el menys actual dels textos clàssics. Per molt que es tracta d'un prodigi de saviesa narrativa imprescindible per a qualsevol aprenent d'escriptor, l'aposta per una narració contínuament interrompuda i sense més fil conductor que la força dels seus protagonistes l'allunya del gust actual. Suposo que dir això és un pecat que molts hispanistes difícilment perdonaran, però jo prefereixo alguns dels autèntics llibres de cavalleria que precisament Cervantes va voler combatre amb la seva novel·la, com ara l'*Amadís*.

He de confessar que el poc talent narratiu que jo hagi estat capaç de reunir el dec sobretot a la novel·la espanyola del XIX. Clarín és molt gran; Emilia Pardo Bazán, una pionera; però per a mi Galdós ha estat un mestre i una font d'entreteniment inacabable. Els *Episodios nacionales* van emplenar moltes hores de la meua adolescència, però la novel·la que sempre he valorat més entre la seva immensa producció és *La desheredada*, un text que he rellegit fa poc i que ha envellit amb molta dignitat.

Lectors de segles posteriors al nostre hauran d'emetre el seu judici sobre els textos escrits al llarg del XX perquè es guanyin la veritable condició de clàssics. No tinc cap dubte que alguns dels textos del "realisme màgic" sud-americà seran considerats l'aportació més original del castellà a la literatura contemporània, tot i que a mi sempre m'han molestat tots aquells focs d'artifici. Dit altrament: prefereixo la contenció d'*El coronel no tiene quien le escriba* o *El amor en los tiempos del cólera* a la fastuositat lingüística i argumental de *Cien años de soledad*, per citar les obres d'un autor admirat. Tanmateix, on crec que més ha excel·lit la prosa literària en castellà ha estat en el camp de la narrativa breu, amb noms imprescindibles com ara Cortázar, Borges o Ignacio Aldecoa. ■

Agnès Pe
ARTISTA

1985 (Lleida, Espanya)
Viu i treballa a Madrid

Agnès Pe treballa en base al so dels materials, els conceptes i projectes que ella mateixa genera. La seva pràctica artística va més enllà dels límits que proporciona qualsevol gènere o teoria –sempre sota una actitud aclaparadora i una visió de l'excés: tot, o res– i mitjançant els paràmetres de l'apropiació, el *radical listening*, l'aspecte digital i la plunderphonia. En els seus processos de treball explora noves formes de relació amb els elements que recompon i intenta desvirtuar o alterar els codis normalitzats, a partir de transformar la manera perceptiva de la vida quotidiana, en un intent de subvertir el consens general sobre la “realitat” a través de la ruptura i recontextualització dels codis formals.

Actua sota una premissa antropològica i considera una gran influència la seva educació en els espais i tradicions rurals, així com les estètiques que es generen en els marges de l'establishment, ja siguin aquestes *on line* o *off line*, entenent aquestes societats com a organitzadors de comunitats. Li interessa els referents culturals extrems, sigui quina sigui la seva etiqueta i referència i l'aprenentatge i recursos de les investigacions autodidactes i pluridisciplinàries amb la finalitat d'evidenciar dispositius.

Llicenciada en Comunicació Audiovisual (UPV, València) i especialitzada en Cinema, Ràdio i Televisió, va cursar el màster de Comunicació Social (UPF, Barcelona), en el qual es va especialitzar en *media psychology* i mitjans digitals. La seva constant recerca acadèmica i no acadèmica l'ha portat a residir a ciutats com València, Bilbao, Mèxic DF, Barcelona, Madrid o Buenos Aires. Ha realitzat concerts a Tabakalera (Donostia), Macba (Barcelona), CA2M (Móstoles, Madrid), Larraskito (Bilbao) o Centre Azkuna (Bilbao), havent editat discos en *netlabels* i segells internacionals. Una constant investigació autodidacta en musicologia l'ha portat a celebrar nombroses sessions d'audicions i concerts en diverses ciutats i participar de forma assídua al festival de música estranya Zarata Fest (Bilbao).

Quant a la faceta cinematogràfica, cal destacar la ficció documentada TORRE (2012), exhibida en diferents festivals i programes de cinema experimental: Cinema per Venir (València), Fissures Fílmiques (Múrcia) o Pantalla Fantasma (Bilbao). En 2017 se li va atorgar la beca de residència i intercanvi d'El Ranchito-Argentina (Escorxador Madrid - AECID) amb el projecte *No matéis a Juang Fu*, un projecte de recerca en basars de productes xinesos. Actualment condueix l'espai radiofònic *Mitt paté* a Radio On Berlin. ■

Odem Stimuzak. Fundació Marguerida de Montferrato, Balaguer, 2017.

No mateu Juang Fu. Catalunya-Espanya-Argentina, 2011. En procés.

L'interès per un cànon de poetes catalans

AMAT BARÓ
POETA I FILÒLEG

Des que se'm proposà d'escriure el meu cànon de la poesia catalana, he anat barrinant quin interès podria tenir un assaig d'aquestes característiques. I no pas perquè pensi que el lector no s'interessa per la poesia catalana; el dubte, o més ben dit, la temença, m'assaltava per haver-m'hi de mostrar amb les vergonyes a l'aire. Les llacunes del meu paisatge literari en fan una terra tan inhòspita com les landes boirosses que amaguen el gos dels Baskerville. Sóc ben lluny, doncs, d'oferir la visió ordenada, coherent i lúcida de la Poesia en Català del qui hi llisca com per un jardí.

No és per descàrrec, però no diré cap mentida si afirmo que el meu període formatiu obligatori no es basà en la lectura dels clàssics de la meua llengua –i això és una manera fina de dir-ho. Així mateix, jo pertanyo a una generació que va créixer mentre decreixia el valor dels llibres entre la joventut. Encara durant els seixanta i els setanta, era habitual de veure batxillers amb exemplars de filosofia o de poesia sota el braç. Mon oncle mateix, que s'ha dedicat a la medicina, tenia una biblioteca amb volums de tota mena, des de novel·les de Hesse fins a poemes de Verlaine, passant pel teatre de Brecht i la filosofia de Nietzsche o de Kierkegaard.

Als anys 90 això ja havia passat a la història. La cultura va deixar de cotitzar. I els adolescents preuniversitaris zelosos de la seua llibertat intel·lectual havien de sadollar-se amb una sèrie de conjunts musicals les lletres dels quals qüestionaven l'ordre capitalista pseudodemocràtic. La qual cosa està molt bé, esclar. Però... Però. Aquest fet explica com els poetes de la meua generació han tingut una formació molt més empobrida que qualsevol de les generacions prèvies comptant a partir del s. XII. Jo, que vaig entrar a la Universitat havent llegit poc més que el *Mecanoscrit* de Pedrolo, no he pogut resseguir les memòries de, per exemple, Sagarra o Dalí sense esquinçar-me les vestidures. L'enveja que em produïen aquells adolescents de cor encès alimentant llur vocació amb lectures que queien naturalment a les seues mans es tornava ràbia quan les comparava amb la meua.

També he de dir que jo mai no he llegit amb vocació acumulativa. Malgrat tot, jo sóc un artista, un ésser creatiu que camina amb els peus a terra i el cap als núvols. Des de ben petit he concebut la meua vida com una aventura cap a una certa visió que m'haurà de donar la naturalesa llegida amb claus llibresques –quixotesques, verlainianes, platòniques, sanjoàniques. Sempre

he acudit als textos seguint una intuïció que em deia que allí hi trobaria el que perseguia per resoldre, culminar o satisfer els dilemes, les sensacions o les passions. Antiacadèmicament, doncs, he anat d'aquí cap allà. Ara m'han abellit les aventures d'Stevenson, de Twain o d'Homer; ara la poesia d'Horaci o de Blake; adés la història dels reis d'Israel, i encara després els raonaments espessos d'Aristòtil. Dic tot això per no amagar les meues carències irreparables; i també per avisar que la llista d'autors i d'obres que desplegaré no són el resultat d'un estudi erudit i meticulós de l'assumpte, sinó una tria fruit de l'atzar i de les circumstàncies que m'he vist obligat a justificar.

La pedra angular del meu cànon és la cançó. El *Romancer*, per entendre'ns. És l'origen de tot. Verdaguer i la literatura gloriosa que se'n deriva hi tenen la deua. Res no naix del no res: "El comte Arnau", "La cançó del lladre", "El testament d'Amèlia", "El caçador i la pastora"... contenen tots els ingredients per elaborar el poema.

Aleshores hi ha Verdaguer. Ell és l'autor de l'obra nacional. Ho conté tot. Amb els ingredients de la tradició articula una torre que s'enfila cap al cel. A cada estadi hi trobem cadascun dels motius de la condició humana vistos amb ulls mediterrani-pirineus. De la mateixa manera que no és fàcil de trobar gent intel·ligent, tampoc no ho és d'ensopegar poetes que ho siguin –encara que siguin bons poetes. Ell ho és. Molt. El poema més senzill és resolt amb un moviment psicològic sorprenent, d'aquells que et fan pensar: "de tant obvi com és, per què no se m'ha acudit a mi". Això sols passa amb els més grans: Shakespeare, Mozart, Baudelaire...

El següent és Ausiàs March. Amb la mateixa facilitat aparent que Verdaguer, fa discórrer el seu vers rude, àrid, despulat de virtuosisme i de preciosisme, per les cambres més fosques i secretes de la psique humana. Tots els moviments anímics, amb les seues contradiccions i limitacions, i les consegüents angoixes i curt-circuits, March te'ls estructura com un oracle perquè qualsevol home de qualsevol època pugui avançar en la tasca de conèixer-se.

Després, Màrius Torres i la seua condició d'àngel caigut; la facilitat amb què situa el poema i la seua ànima en espais còsmics per dialogar amb les entitats superiors el converteixen en l'únic poeta místic català.

Papasseit és l'alegria d'ésser viu. Et dona la visió sagrada i innocent amb què cal mirar aquesta vida hostil. La seua poesia t'allibera del llast de les idees. "No tenim ulls perquè tenim el sentit de la vista; tenim la vista perquè tenim ulls." Aquesta sentència d'Aristòtil ens allibera de l'estadi superior platònic que hem d'enyorar desitjant de morir i ens converteix en déus per informar cada cosa amb el nostre estat d'ànim, que ha de ser pletòric. El paradís pot esdevenir a la Terra si ens hi encarem com Papasseit s'encara amb la mort en "Tot l'enyor de demà".

J. V. Foix és un bruixot capaç de bastir un més enllà coherent que agermani les arrels d'aquesta terra amb els deliris de l'ésser humà, que no pot evitar de crear i jugar a imitar els déus. El resultat és d'una plasticitat i d'una essència tan bella i suggerent que, un cop coneguda, se t'assenta endins com una estança eterna des d'on pots transformar la rutina en beatitud.

Maria M. Marçal culmina la llista de poetes catalans que m'acompanyen en el camí cap a la visió. Ella vesteix la musa catalana d'acord amb la sensibilitat que el món adquireix després de la II Guerra Mundial. Dóna la clau perquè la poesia continuï sent una arma de futur en la postmodernitat antipoètica que enderroca els castells conceptuals que ha aixecat l'Occident des de Carlemany, Sant Tomàs, els trobadors i Ramon Llull.

I amb la poeta d'Ivars dono per conclòs aquest meu cànon sintetitzat de la poesia catalana. He omès uns quants poetes que són importants, o molt importants, per a mi; però *ars longa*... En una altra ocasió, si en tinc l'oportunitat, l'ampliaré parlant de les virtuts que aprecio en poetes com Carner, Alcover, Vinyoli, Joan Barceló... O de poemes esparsos d'autors molt diversos que també formen part del meu particular cànon poètic català. ■

Cuaderno para solitarios

Alicia Kopf

Germà de gel

L'altra editorial, 244 p.

(Premi Documenta)

Hermano de hielo

Alpha Decay, 253 p.

LORENZO PLANA

La 'opera prima' de Imma Ávalos nos descubre el entrañable y brillantísimo retrato de una juventud lúcida, difícil y global

Es cierto que el planteamiento, la estructura y la metáfora central de esta novela tan ambiciosa resultan sumamente acertados. Nos referimos a que Alicia Kopf, nombre artístico de Imma Ávalos (Girona, 1982), logra dar a toda su obra una inusitada vida formal a través de la obsesión por el frío, por el hielo, por todo lo que representa salir ahí afuera a atrapar la crueldad del mundo. Nos habla de los intentos de conquistar el Polo Norte y el Polo Sur por parte de exploradores como Amundsen, Peary o Cook, de múltiples aspectos relacionados con la aventura; nos habla, en fin, del lado oculto de la épica y la aventura: de ese lado subliminal y oscuro, con la muerte tatuada por la congelación e insoportables quemaduras.

Este es un libro al límite: aquí se juega a todo o nada. De manera que pudiera parecer un poco engañoso el formato literario tan atractivo, a base de fotografías ilustrativas y de una fragmentación casi en suspenso que da vueltas y vueltas al omnipotente tema del hielo. No hay treta aquí, al contrario. Precisamente esta estética tan fascinante, con una edición primorosa, muestra aquello que le ha acontecido acaso a nuestra escritora: ella pertenece a una generación a la que tal vez se le prometió demasiado, pero se le robó lo esencial. Así, todos los alicientes lleva-

ron a Alicia Kopf a ambicionar un futuro de artista. Estaba un poco en el aire. Incluso el reto de abarcar distintas disciplinas era lo natural. Pero la realidad es otra: la realidad es darse golpes contra la pared en esta sociedad que tiene mucho de envoltorio. Las becas o las ventas de los cuadros no permiten vivir sin un trabajo lateral. El propio hecho de triunfar con la literatura, partiendo de un peculiar cuaderno de bitácora, parece en principio pura temeridad. Y, sin embargo, como el hermano autista que está en el origen novelesco de la idea del frío, la hermana logra seguir adelante en un mundo ajeno... La clave acaso está en que nuestra escritora adora también esa sociedad tan ambigua, justamente porque, poco a poco, va comprendiéndola, haciéndola suya.

Habría otras formas de aproximarse a esta especie de literatura fuera de la literatura que es *Hermano de hielo*, a este juego de cajas dentro de otras cajas, mientras nos percatamos de la efervescencia de la pasión: éxito personal, logros sentimentales, enriquecimiento interior. La conversación entre madre e hija, casi al final del libro, resulta en este sentido bastante ilustrativa: ambas se apoyan mutuamente en el absurdo que les ha tocado vivir. El referente es la lucha de los solitarios. A estas alturas, ¿quién no es un solitario?

Este libro tan carismático, con tantas aristas reflectantes, aparentemente le hace el juego a un planteamiento social cruel. Se trata de seducir. Y Alicia Kopf, desde la misma foto de la contraportada, lo consigue. Lo agradable es entrar en esta espiral de la que la autora es plenamente consciente: hay un público hambriento y engañado. Hagamos pues de la realidad una ficción desaforada. Lo fascinante es que esta obra da una soberbia vuelta de tuerca: casi se roza otra vez con el espíritu del naturalismo. Es una descripción en cierto modo pormenorizada. Eso sí, nuestro mentiroso siglo XXI tiene algo de magia: es tiempo de rapiña. Como expuso más o menos David Bowie en *Scary Monsters*, se trata de diseñar, sea como sea, algo nuevo con los mismos viejos vestidos. Alicia, en el país de los replicantes, demuestra muchísimo talento, una lección de rigor. La alternativa era quedarse atrapada. Nada de eso: lo suyo es una propuesta narrativa liberadora, original y estimulante. ■

Els mirmidons d'Ocón. Frames de l'acció en la qual s'amplifica el so que produeix el moviment de les formigues de la despoblada vall d'Ocón.

Com una ferida al cor del poema

Guillem Gavalrà

Fam Bruta

Premi Francesc Garriga. Epíleg de P. Vadell

LaBreu, 63 p.

Brànquies

Premi Miquel Bauçà

Adia, 67 p.

JAUME PONT

Amb 'Fam bruta' i 'Brànquies', Guillem Gavalrà s'ha guanyat un lloc de privilegi entre les noves veus de la poesia catalana

En el seu epíleg a *Fam bruta*, el poeta Pau Vadell recorda unes paraules d'Horaci a les seves *Epístoles* per tal definir, amb justesa, l'esperit rebel, a contracorrent, de la poesia de Guillem Gavalrà (Cerdanyola del Vallès, 1997): "Oblidem-nos del que està bé i del que no hi està; fem-nos dignes d'ésser inscrits en les taules dels Cèrites, com els viciosos remers de l'itacenc Ulisses, que a la pàtria preferiren el plaer vedat".

L'autor de *Fam bruta* i *Brànquies* és un poeta de respiració tensa i entretallada, fruit d'una matriu tel·lúrica que respira sacsejada per les forces primigènies del cosmos. No és gens estrany, doncs, que ell, estudiant d'Estudis Clàssics a la UAB, se senti atret per les fons de la lírica grega, la paraula d'Homer, les cultures del Pròxim Orient o les literatures arcaïques, i que la seva poesia se'n faci ressò. Els seus dos primers llibres, publicats entre la tardor de 2016 i l'agost de 2017, no amaguen en cap moment el deute amb el pensament presocràtic, on el mite s'enlaira per damunt de la filosofia i la poesia per damunt de la raó. La veritat és que, en la poesia catalana d'avui, trobarem poques veus poètiques tan allunyades del idealisme platònic com aquest eros fet matèria, cant dels òrgans i sexe de Gavalrà. Per això mateix, els

seu vers sembla alenat per un foc obscur, magmàtic, metamòrfic, constant i insaciable. L'amor, i amb ell el principi eròtic, ho aixopluguen tot. O dit d'una altra manera: l'amor esdevé un voler al límit que, en la seva carnal radicalitat, acaba transformant-se en pura consciència de la mort. Com en el poema "Sísmic", de *Fam bruta*: "I estem / així, investint-nos, / oberts, / tot de cop; dues bèsties, / vulnerables. / Morint".

Aquest és, al meu parer, un dels pilars fonamentals de la seva poesia: la continuïtat aclaparadora entre naturalesa, amor, mort i paraula. La matèria eròtica tota, començant pels cossos dels amants, arrela en presència activa del món vegetal, animal o mineral, agitant-se al ritme dels quatre elements: la terra, l'aigua, el foc i l'aire, sobretot els dos primers, centres de contemplació respectivament de *Fam bruta* i *Brànquies*.

Així doncs, talment una cosmogonia, els discurs poètic de Gavalrà ens proposa un retorn a la matèria primera, al caos original on els contraris conviuen de manera indiferenciada. I en aquest sentit, amb les petjades clàssiques (Homer, Hesíode, Heràclit, Tales i els milesis, Ovidi...), a més de trets de l'hinduisme i el budisme, podríem ben bé dir que la seva poètica —a banda d'altres mestratges reconeguts per ell mateix, com Blai Bonet o Francesc Garriga— s'apropa a la modernitat tràgica d'escriptors com Nietzsche, Blake, Rimbaud, Lautréamont, Bataille, Artaud o Genet. L'amor i la mort, el cos i l'ànima, el bé i el mal són, per a tots ells, parts indestriables de la naturalesa humana. L'erotisme queda així vinculat a la mort, en tant que afirmació de la vida en llibertat; una afirmació que només s'acompleix en l'esclat del riure i el dolor, en el desig corporal i, literàriament parlant, en l'escriptura com a transgressió.

Una poètica de la magnitud de la de Gavalrà exigeix un llenguatge poètic abonat a la violència verbal, solcat per esvorancs oberts com ferides al mateix cor del poema. I el nostre poeta s'hi mostra exemplarment fidel, aferrat al poema breu i a la fragmentació expressiva, als silencis i espais blancs de la pàgina, carregats tots d'una força trasbalsadora inqüestionable. Amb *Fam bruta* i *Brànquies*, el jove Guillem Gavalrà s'ha guanyat un lloc de privilegi entre les noves veus de la poesia catalana. *E la nave va!* ■

Les ombres calcinades

TXEMA MARTÍNEZ
ESCRIPTOR

Entre tu i jo, nosaltres, de Joan Calsina
UAB, col·lecció Gabriel Ferrater, 2017
(premi Miquel Martí i Pol 2017). 87 pàg.

Joan Calsina (Sabadell, 1983) debuta en la poesia als seus 35 anys amb un llibre serè, d'una maduresa experiencial i artesana inèdita en un volum primerenc, que demostra que, en l'art que es vol més alt i fondo, sovint cal saber esperar. Aquest *Entre tu i jo, nosaltres*, un títol que no amaga ans explícita la influència cabdal de Pere Rovira, exhibeix un ventall de formes i vies variades per atansar-se a una mateixa veritat buscada, que es palpa, quasi es mastega, en el to unitari de tot el conjunt i en el missatge final que s'intueix al final de cada poema, d'una estructura epifonemàtica evident, que alhora serveix a l'autor per bastir de versemblança i de potència un discurs cuinat a foc lent. La presència de l'absència, el record del que hi era i ja no, malgrat que hi segueix sent, talment una ombra –una ombra calcinada– que dibuixa els traços de la memòria, del present i el futur, en un espai moral carregat de símbols, objectes, paraules dites i callades i una reflexió, subtil i gairebé imperceptible, sobre el fet de viure i d'escriure, del

que implica entrelaçar aquestes dues coses que en realitat són, i sempre han estat, una.

La formació musical de Joan Calsina traspua en cada vers del llibre, com dictat a la consciència de l'ofici, aquell que et diu amb tota la certesa que en la precisió, i en la impostura, d'una nota exacta hi ha més bellesa que en qualsevol aventura de l'enfarfegament, en la síl·laba exacta, en l'emascarada rima exacta. I des d'aquesta argumentació melòdica, el psalm de la fe en les coses possibles s'aixeca gradualment, amb una parsimònia transportant, fins que la veu que es i ens va solidificant es mostra ja bastida, nua arquitectura commosa i commovedora. Bevent amb transparència noble d'una tradició aprehesa, hi llegirem Espriu, Ferrater i Vinyoli, i també una acurada translació de la tradició metafísica i de monòleg dramàtic dels anglesos, tan ben definida en poemes com aquests sublims homenatges a Ramon Llull, a la consciència política del temps, al dolor i la joia de l'amor, a les ruïnes del paisatge, a la perfecció de la rosada en la rosella.

Entre tu i jo, nosaltres és un llibre novell que no ho és, perquè ja sap el poeta d'on ve, què diu i on va. Una celebració de la poesia i de la vida i intuïm que el preludi, el primer capítol ja, d'una veu feta. ■

Odem Stimuzak (Fundació Marguerida de Montferrato, Balaguer, 2017)

Exposició que gira entorn al concepte de música de la corporació Muzak, en la qual es construeix una ucronia a través d'una ambientació que acompanya un disc anomenat *Odem Stimuzak*. L'ambient es mimetitzava amb les restes d'un possible centre comercial, una oficina o uns passadissos d'una gran empresa.

El mosaic de l'absència

Josep Manel Vidal

ESCRIPTOR

Nascut a l'Alcúdia de Crespins (València) el 1965, és docent i autor de diverses proses i poemaris, així com del blog *filant prim*. Ha estat a bastament guardonat pels seus poemes i la seva narrativa.

Ella interromp el costum de la vetlla compartida davant la televisió de forma abrupta. Quasi al mateix temps que s'incorpora i deixa aquell buit en el sofà i, amb un esbufec, diu que està cansada. Que ha tingut un mal dia. Ell la mira, encara amb el rostre enteranyinant per la freda rebuda que ha tingut, fa hores, en tornar de la feina. Malgrat això, fa un somriure maquillat de comprensió. Li lliura un senyal perquè pugui aterrar sense esforç aquella contrarietat que ha sorgit de sobte entre la complaença de les hores que esperava. No vol contrariar-la. I mentre la veu allunyar-se, corredor enllà, agafa el comandament del televisor i mira de cercar un motiu de distracció que pugui resoldre l'equació d'aquella nit, en solitari. I abans, però, que trobe res que pugui empeltar-li l'interès, considera que ha d'acompanyar-la al dormitori, que ha de dir alguna cosa. En veure'l aparèixer, ella no pot dissimular la seua contrarietat. El mira amb uns ulls com desprietats. Potser només prega per estar sola. Ell mira de recular el seu propòsit i la tranquil·litza dient que només ha anat a buscar un coixí, per recolzar-se al sofà, mentre fa temps i ella agafa el son. Però no li contesta. No fa cap senyal de gratitud. Ni verbal ni gestual. Així que ell torna al menjador, amb el coixí sota el braç, pensant si no porta en realitat una ordre de desnonament que no podrà recórrer. Al principi, amb la televisió silenciada, mira de llegir una mica. Passa les pàgines d'un llibre sense poder prendre atenció en el seu discurs. Està tocat. Dolgut. És un sentiment que va habitant-lo. Eixamplant-se al fons de l'estómac, com una mala digestió. Finalment ho apaga tot. Els llums inclosos. I s'estira al sofà, la mirada dirigida als finestrals, que són oberts a la primera nit de l'estiu, estranyament silenciosa. El temps passa i una mena de neguit li creix, sense mesura. Al cap li venen, com sense voler, aquells dies de coneixença. Aquella barreja d'amor i luxúria amb la que es menjaven la vida, a queixalades. El desig constant de trobar-se un espai de tacte. La satisfacció que ella feia explícita amb aquells somriures amables, de llum extrema, cada vegada que li presentava a alguna de les seues amistats i lloava aquell perfecte emparellament que havien aconseguit. L'exhaustiva atenció que li dedicava, entestada a polir-li les formes, per aconseguir el màxim encaix entre les seues circumstàncies. Fins que un dia aparegué, sense saber com ni per què, aquell animaló fosc i afamat, que feu cau entre els afectes i li xuclà la claror de les coses que deia i que ho convertí tot, a poc a poc, en un retret recurrent, i que el feia viure en aquell nou estat d'excepció. Aquella alerta davant de qualsevol imperfecció, de qualsevol fotesa. Els greuges començaren a acumular-se. Hi havia un dipòsit piroclàstic de rancúnies que ell mirava de contenir a cada clivella. I aquella tendra pressió dels cossos deixà lloc a llargs espais, buits, on quan arribava el desig, semblava una mena de concessió per la seua paciència. Ella jeia amb els ulls tancats i el cap girat a un costat i ell se sentia culpable. Com si en realitat, en lloc de menjar-se la carnalitat de l'estima, tramitaren d'urgència un defici que els calia treure's de sobre per abastar de nou la pau i la tranquil·litat dels cossos en equidistància. I mentre tot ho pensa

mira sorprès el rellotge i veu que són les tres de la matinada. Prova a fer un inventari dels senyals de la discrepància. Potser ha deixat de ser per a ella aquell exotisme primigeni, aquella novetat que l'encenia. I, de sobte, com un llamp que tot ho encega, pensa que algú ha de saber alguna cosa. Alguna de les seues amistats està al cas. Alguna amiga confident a qui ha fet receptor tot aquell temps dels petits trasbalsos que ara els habiten. I com en una febrada, pren la decisió d'agafar-li el mòbil. Les consideracions sobre el dret a la intimitat, tot allò sobre la privacitat, esdevé secundari a la urgència de la nova gana de evidències. Vol una glopada d'aire que pugui respirar sense fer soroll. Abans no pugui fer-ho, però, escolta la remor que li arriba del fons del corredor, des del dormitori. Aquell continu regirar de llençols i alenades d'inquietud. Ha d'esperar. No és prudent, encara. La claror d'un llum encès el posa en tensió. Ella s'ha llevat. Ell està tombat al sofà, d'esquena al passadís. Escolta les seues passes descalces que avancen en la seua direcció. No sap si trencar aquell hieratisme per fer-li saber que és despert o mantenir-se així, per garantir-li discreció en allò que siga el que ha anat a fer. Les passes no semblen aturar-se i el cor passa de batec seré a galopada d'inquietud. Fa dies que imagina una situació pareguda. Que ella es precipitarà en un moment impensat i el sorprendrà amb la decisió de trencar. Que superarà aquella llàstima que intueix li ha aturat la voluntat fins ara i, a boca de canó, li dirà. I potser ara ella s'apropa per això. Per dir-li. I llavors nota com tot el cos li tremola com la vora d'un caminal transitat per vehicles pesants. No vol obrir els ulls. Els té tancats. Premuts. Tement l'esclat de la seua presència al bell mig d'aquella penombrosa quietud. Fins que percep que les passes s'aturen en la cuina i la sent regirar el calaix de les medicines i entén que només busca una píndola per dormir. Quan se l'ha pres, torna a l'habitació amb el mateix silenci que n'ha sortit. Malgrat que ho intenta, ell no pot llegir ni tacte ni consideració en aquella anada i vinguda feta de prudències aparents. Només veu allò de sempre: indiferència. Espera una llarga estona i, finalment, s'incorpora i va fins el mòbil, que descansa a sobre de la taula del menjador, al cantó més a prop de l'endoll de la paret. El cor reprèn de nou aquella cavalcada d'abans. No l'esperona la curiositat, sinó una mena de supervivència. La necessitat peremptòria de saber si pot seguir on ara és. Si aquell moment de la vida pot continuar vivint-lo en el mateix espai que hi és ara i amb els mateixos propòsits que mira de reunir encara amb ella. La primera aplicació que obri és el WhatsApp. L'ansietat li batega als polsos. És tan escandalosa que fins i tot té por que pugui impedir escoltar-la aproximant-se, de nou. Al re-

gistre de converses només apareix ell i el grup de la feina. Això li provoca un lleuger defalliment. Sovint la veu parlant amb uns i altres. Tot d'amistats properes i llunyanes, amb els que diu que encara conserva una bona relació. Però el registre és net. Buit. Hi ha hagut una calculada profilaxi per estalviar-se el gest de curiositat que ara té. I de retruc, les sospites. I el mateix passa amb altres aplicacions. Fins i tot han desaparegut fils de conversa sencers que ell encara conserva al seu aparell. Aquell que ella es negava a esborrar perquè li calia recordar-ho tot, deia, tal i com va ser dit. No hi ha res. Ni registre de trucades. Res. Deixa el telèfon en la mateixa posició que abans. Sabedor de les seues manies de disposició. Sempre pendent dels moviments dels objectes, de l'acoblament que els cal tenir a dintre d'aquell paisatge d'ordre que vol sovint impecable. Aquella fixació que fa sempre que la tinga a sobre quan mira de tornar la taula on abans era, després de les menjades, o la roba als calaixos, o la vaixela als armaris. El que siga que dispose d'un lloc en aquella casa està perfectament mesurat i l'execució d'encaix sempre és una tasca complexa. Torna al sofà i mira de jeure amb la lentitud d'un rèptil, per treure el mínim de sorolls en aquell acte. Aquell buit absolut al mòbil és ara una metàfora de l'abisme que s'ha obert entre tots dos. Ha estat pitjor que qualsevol descoberta. No ha trobat les raons que cercava i no pot dissenyar-se cap moviment, cap acció concreta, un objectiu. Mentre divaga el cel ha anat prenent aquella tonalitat de blau fosc, de tinta, que anuncia l'alabada imminent. La tristesa el té col·lapsat. Dues hores més tard, es desperta. Soltadament. Té les cames adolorides i la gola presa. S'aixeca i comprova que l'esquena també s'afegeix al resultat de desperfectes. Amb moviments maldestres, la primera cosa que fa és una ullada al final del corredor. Al dormitori. I ho veu. Contudent, com un cop de puny. La porta és tancada. Mecànicament s'hi desplaça fins la cuina. Necessita fer alguna cosa, així que buida i omple el rentaplats. Fa cafè i es pren una bona dosi. Dempeus. Recolzat en el taulell de marbre. I entre glop i glop, per distreure's, mira la porta de la nevera. Aquell plànol geogràfic que ha esdevingut, a força de penjar coses que no volien que se'ls escapés de la memòria, un mural d'afectes. Les fites de l'estima. I llavors veu la petita variació. Que res no és com era. Que les coses són formant un nou mosaic per estalviar una absència. Una cosa que ja no hi és. El tiquet del primer sopar que van fer quan es van conèixer, a aquell restaurant libanès on es van certificar les complicitats que van sumar en la comptabilitat de ser-hi junts. Aquell apunt que podia fer-los resseguir els records de cada instant de la trobada fins la nit que va concloure en un hotel atrotinat, de finestrals sense cortines, on van fer l'amor com mai més. Mira aquell estratègic soterrament mentre continua fent glops petits, per empassar-se aquella manca de rastre que ja no és en el patrimoni emocional que hi tenien en comú. Després torna al menjador i escriu. Una petita nota. A batzegades. Com un plor esguitat de sanglots. I mira, de quan en quan, la porta tancada. Intentant imaginar, en obrir-se, com serà la cara de l'adéu en el seu rostre. ■

Ramon Pichot, *Germine*, c. 1900 (detall). Col·lecció Artur Ramon, Barcelona

Exposició fins al 22 de juliol

MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA

Exposició organitzada conjuntament pel Museu Nacional d'Art de Catalunya i l'Obra Social "la Caixa"

Ramon Pichot
D'Elles Quatre Gats a la Maison Rose

www.caixaForum.es

CaixaForum Lleida

Obra Social "la Caixa"